

AZ ÁLLATOK ÓRE

Időhöz nem kötött folyóirat, mely először mint **röpirat** adatik ki negyed, fél vagy egész ívnyi tartalommal és nyolczadrét alakban ;

az egyesületi tagok tagdíj fejében kapják.

Másodsor mint nyomtatott **kézirat** (hátdolda tiszta) jelenik meg, ily alakban Magyarorszában megjelenő összes napilapok- és folyóiratoknak megküldetik, hogy állatvédelmi eszmék a közönséggel közöltessenek.

Szerkeszti
az Országos Állatvédő
Egyesület
megbízásából

Dr. SZALKAY GYULA
igazgató-titkár.

Hivatalos helyiség :
IV. kalap-utca 12. szám.

**Azokért
szólalunk fel, kik
magukért nem
tudnak beszélni.**

*Az állatvédelem a kultur-
haladásnak egyik tényezője.
Dr. Szalkay.*

Az állatvédelem lassu terjedésének okai.

Szinte felfoghatatlan azon szomorú jelenség, melyet a még jó családokból származó gyermekek is az utjokba tévedt, vagy sokszor szándékosan felkutatott állatokkal szemben tanúsítanak. Nemcsak, hogy semmi érzékük nincsen Istennek az emberhez legközelebb álló s vagy hasznára, vagy gyönyörüségére teremtett párái iránt, — de sőt bizonyos kedvteléssel, nem egyszer vetélkedéssel üzik kegyetlenkedéseiket a védtelenek ellen, nem gondolva meg egy perczig sem, hogy az állatok ép úgy érző idegekből vannak alkotva, mint önmaguk és hogy azon épen nem titkolt gyönyör, mely a kínzó gyermek arcán a meggyötrött pára vergődése, sőt kimulása felett is visszatükröződik, szomorú világot vet az ifjú lelkeletére, a gyermek kedélyére, szívére.

Valjon mi ennek a jelenségnek az oka? hisz a gyermek legelső nevelését szülőitől nyeri és sem ezektől, sem később tanítóitól vagy tanáraitól nem hallja, hogy ugy cselekedjék, mint azt mégis teszi!

Nem is a rossz példa, vagy a rosszra való buzdítás okozója a gyermekek állatokkal való kegyetlenkedésének: hanem oka egyrészt azon lélektani rejtély, mely szerint a gyermekszív már a legzsengébb korban is hajlik a kegyetlenségre, másrészt és főleg oka az, hogy maguk a szülők és sajnos, később a tanítók is szinte figyelmen kívül hagyják a gyermeknek említett hajlamait és kevéssé ügyelnek arra, hogy mily gyakran fajult el féktelen indu-

latta, nem egyszer bünné is azon csekélynek látszó kegyetlenkedés, melylyel a gyermekek az állatok vergődését, kimulását előidézni és azokban gyönyörüket lelteni megszokták.

A gyermekek kedélyének illetén elfajulása, jobban mondva a szülők vagy tanítók részéről a jelzett irányban való elhanyagolása ismét könnyen megmagyarázható azon indolenciából s bátran kimondjuk, sokszor ellenséges magatartásból, melyet a szülők, tanítók és általában a mi közönségünk eddigelé az állatok védelmének eszméje iránt tanusítottak.

Ezen eszme megvalósulása az egész művelt világon az állatvédő egyesületekben nyert tetetet, s bár külföldön mindenütt a legmagasabb támogatásban és a közönség minden rétegében széleskörű pártolásban részesül, csak nálunk Magyarországon küzd még ma is a kezdet nehézségeivel, mert *a legbefolyásosabb támogató, a napi sajtó, az egész intézményt vagy agyonhallgatja, vagy, a mi még rosszabb, egy része úton-útfélen nevetségessé iparkodik tenni az állatvédő egyesületeket*, az állatvédelem eszméjét és az egyes tagoknak esetről-esetre való nyilvános működését.

Hogy minő hatással van a nagyközönségre ily elbánásban való részesítése egy-egy humánus eszme támogatásának: könnyen elképzelhető. Nem is nehéz feladat, de nem is méltó épen a sajtóhoz, hogy az önérdek nélkül való, nemes és buzgó fáradozásokat kifigurázza és egy pár hajánál fogva erőltetett durva élczel a viczelők kedélyéhez hasonlóvá tegye a közönségnek amugy is nehezen megtörhető, közönyösségre hajló lelkületét, gondolkozásmódját!... ám gyönyörködjenek az ily gunyolódók nemesebb munkára érdemes buzgólkodásuk gyümölcseiben s tulajdonítsák majdan önmaguknak, ha úton-útfélen találkoznak emberrel s állattal szemben tanusított megbotránkoztató durvasággal.

Az ellenséges magatartásról legyen ennyi elég; rendithetlen kitartással fogunk haladni kitűzött célunk felé és sem guny sem gyalázás, vagy rágalom önzetlen munkálkodásunkat megbénítani nem fogják. De a mily szégyenletes a most vázolt elbánás, ép oly káros a másik, már fentebb említett közönyösség.

Az »Állatok Öré«-nek június havában megjelent s az ország legtekintélyesebb férfiai, kitűnő írói és szakférfiai által nyújtott dolgozatokban gazdag füzetet kézirat alakjában szétküldöttük az ország összes lapjainak, folyóiratainak, közlönyeinek, csupán azon reményben, hogy alkalom adtán egy vagy más részét hasábjaikon felhasználva, közzé teendik s így a közönség figyelmét felhívják azon egyesületnek a létezésére, melyről bizonyára sokan vannak, kik eddig tudomással sem bírtak. — A nagy gonddal és fáradsággal, hosszú utánjárással és nem csekély pénzázdozattal összeállított füzetecskét nagy reménnyel bocsátottuk utnak s az eredmény az volt, hogy mintegy 8—10, legnagyobbbrézt vidéki ujság vett róla csupán tudomást, 2—3 adott hosszab-rövidebb közleményt, — a többi pedig papirkosárba dobta, mintha nemis egy az emberiség tanítására, nemesbbitésére irányzott munkáról,

hanem egy fizetetlen kishirdetésről, vagy féregirtó por ingyen kért reklámjáról lett volna szó. — De ez még hagyján; a sajtó a legujabb nagyhatalom, a világ ügyes-bajos dolgaival lévén elfoglalva, nem szentelhet egy kis hasábot sem azon egyesület ügyeinek, melynek egy Röck Szilárd 50000 frtot hagyományozott, mert belátta, hogy nemcsak szükség van az állatvédelem eszméjének terjesztésére, hanem támogatni kell az eszme megtestesítőjét anyagilag és erkölcsileg is, hogy a közönyösség megszűntével megszűnjének a lélekháborító embertelenségek is.

E nagylelkű hagyományozó nyújtott módot arra, hogy a szerény anyagi helyzeténél fogva eddig csak nehezen működhetett egyesület tevékenységét nagyobb alapokra fektetve, feladatát az egyesület országos jellegénél fogva nagy általánosságban iparok megoldani és e célból egyesületünk említett kiadmányában felhívást bocsátott közre az ország írói, tanárai, tanítóihoz s többekhez, hogy az állatvédelmet tárgyazó kisebb vagy nagyobb dolgozataikat, népies modorban irt elbeszéléseket, iskolakönyveknek szánt tanulságos kis történetkéket stb. az egyesület választmányához nyujtsák be, s azok a legenyhébb elbírálás után nemcsak az egyesület költségén kinyomatni és felhasználtatni, hanem megfelelő díjazásban is részesülni fognak.

A kitűzött határidő lejárt és az eredmény majdnem semminek mondható! A hosszú iskolai szünidő alatt nem akadt egy tanító sem, ki érdemesnek találta volna a saját előnye mellet a könnyen megoldható, kevés fáradságot igénylő munkára vállalkozni; nem találkozott egy író sem, aki a nyári uborka-saison bizonyára sokszor tétlenül eltöltött napjain nemesebb érzelmeit az állatvédelmi eszme terjesztésére, a népbudító ponyva-irodalomnak ellen-sulyozására felhasználta volna.

Szomorú az, hogy egy eszme iránt annyira elfogult lehet a közvélemény, hogy pártolására pénzért sem lehet megfelelő erőt találni! Ime itt van a magyarázata ama jelenségnek, hogy miért van elhanyagolva a gyermekek kedélye, honnan a nagy közönségnek elszomorító közönyössége! Ezen okok állják utját az állatvédelmi eszme terjedésének, ezek okai annak, hogy a gyermek kedvét leli az állatkinzásban, hogy a tanulatlan, fel nem világosított nép nem tudja, mit cselekszik, midőn állatias dühvel támadja meg az ember után legtokéletesebb élő lényt és igen gyakran önmaga teszi tönkre kenyérkereső barmát. — Ily közönyösség megölő betűje a legnagyobb buzgalommal és kítartással megindított munkálkodásnak!

Ne hagyjuk elveszni hát a humanizmus legujabb szülöttét, az állatvédő egyesület eszméjének terjesztését! Ne maradjunk el e téren sem a szomszédos államok felvilágosodott gondolkozásmódjától, hanem ragadjunk meg minden legkissebb alkalmat arra, hogy józan gondolkodás, emberséges és okszerű bánásmód által állatainkat nemcsak sokszoros hasznunkra, hanem lelki gyönyörűségünkre is megvédelmezzük.

Aigner Béla

I. Külföldi jelesek eszméi az állatvédelemről.

Aki védi az állatot,
Embernek tesz szolgálatot.

Castelli
a bécsi egyesület jeligéje.

Az élő lények iránti határtalan részvét a jó erkölcsök legszilárdabb és legcsalhatatlanabb biztosítéka.

Schopenhauer.

A könyörület nem erőltetett érzelem; égi adomány az, mint az enyhe eső, mely a magasból hull alá a földre és kétszeresen áldásos: áldja adóját és áldást hoz mind arra, ki benne részesül.

Shakespeare.

Azt az embert fel nem venném barátim sorába, — legyen bár nyájas modoru és előkelő értelmiségű, — ki érzéketlenségből csak egy férget is szükségtelenül eltipor.

Cooper.

Ki embert, állatot szeret,
Jól imádkozik s eleget,
Mert ha, mit Isten alkotott,
— Élőlényt, kicsit és nagyot, —
Mi is szeretjük, miként ő:
Imádatunk szivből jövő!

A londoni egyesület jelmondata.

Magyar jeleseink eszméi az állatvédelemről.

Ki gyermekeiben az akaratosságot nem törí meg, ki megengedi, hogy a rovarat élve gombostűre szúrják, készen lehet rá, hogy a világ szivét fogja megtörni.

Benitzkyné-Bajza Lenke.

A mai lélektan hívei azt tartják, hogy nincs lélek, nincs halhatatlan substantia, hanem az mindenható erő, melyet fénynek, hőnek, villamosságnak, delejességnek stb. látunk, az erkölcsi világban mint eszme jelentkezik s az öntudat nem egyéb, mint ezen eszmék harctere. Ez a magyarázat nagyon közel hozza az állatot az emberhez. Igazi testvéreinkké teszi. Illő tehát, hogy annál jobban védjük őket. Bár jóval alacsonyabb fokon áll öntudatuk, mint a miénk, mégis öntudat az, mely kiméletet érdemel.

Bodnár Zsigmond.

»Csak aki az emberszeretet erényével bir, képes részvétet érezni az állatok iránt is. Mert aki kegyetlen tud lenni a védtelen állathoz, annál embertársai is hasztalan keresnének könyörületet.«

B. Büttner Lina.

Minél nagyobb valakinek lelki műveltsége, annál kiméletesebb az állatokkal való bánásmódja, Mily utálatos az a részeg ko-

csis, ki elgyötrött lovait dühöngve ostornyéllal nógatja; — minden ilyen látvány a közműveltség fogyatkozását tanúsítja.

Dr. Ferenczy József.

Hogarth, a hirneves angol festő, ki korának balgaságait, ferdeségeit oly mesteri rajzokban örökitette meg, egy izben egy képsorozatot állított ki, melyet a bűntények fokozatának nevezett.

E képsorozatban az első kép egy állatot kinzó gyereket ábrázolt, — s a legvégső ugyanazon gyereket, mint férfit, már mint gyilkost mutatja fel.

S bármit mondjanak is azok, akik a képsorozatot csupán Hogarth egy különös ötletének tekintik, még sem lehet tagadni, hogy az egy nagy igazságot fejezett ki, mert: az állatok kinzása és a gonosztevők által elkövetett gyilkosságok között, ha keressük, mindig feltaláljuk az összefüggést.

Kodolányi Antal.

»Némely nemes ló szeme oly beszédes, hogy önkénytelen összehasonlítjuk urlovasának szemével s az összehasonlítás eredménye olykor — bizony nem a ló hátrányára szolgál.«

Wohl Janka.

Gyakorlati rész.

A szemzők (szemellenzők) káros hatásáról. Huch boroszlói főállatorvos következőleg nyilatkozik: Kitalálhatlan, hogyan lehessen hinni, hogy azokkal, a lovak ne bokrosodnának; csupán a lónak jó kedélye és a szemzők állandó használata tesz lehetővé, hogy azzal mehessenek. Csak látni kell, miként nyugtalankodnak a fiatal lovak, mikor először tesznek rájuk szemzőket, hogy meg lehessen ítélni, mily czélszerűtlen azoknak használata. A szemzőket egészen kiirtani, daczára, hogy az annyira szükséges volna, lehetetlennek tartom, mert a szokás hatalma erősebb a legjobb akarattal és mégis minden eszközt fel kell használni, hogy ezen állatkinzó divat ellen küzdjünk. Legalább azt kell elérni, hogy a szemzők a ló megterhelése nélkül alkalmaztassanak. Azoknak úgy kell feküdniök, hogy a ló teljes látóképességét kifejtse és a tárgyak benyomását érzékelje, anélkül hogy hátranézhesen, amint hogy csak is az czélja azoknak, hogy a kocsis kezében lévő ostort a ló ne láthassa.

A ló szemének fekvése megkívánja úgy elől, mint oldalt, a világosság szabad behatását, azért nem szabad a szemző első szélének a szemhez szorosan állnia. Hogy milyen károsak a rossz fekvő szemzők, mutatja a lovaknak sok szembetegsége, melyeket munka közben kapnak. Annak meggyőző bizonyosságként áll, hogy a szekérbe fogott lovaknál több szembetegség fordul elő, mint a nyerges lovaknál és hogy ez utóbbiaknak jelentéktelen szembajjai súlyosodnak, ha mint szekeres lovak alkalmaztatnak.

Az állatokkal való bánásról New-Yorkban Liebknecht Vilmos német birodalmi képviselő így nyilatkozik »Pillantás az új világba« című művében: Különösen nevezetes a hangtalanság, melylyel a kocsiszás történik, sem ostorpattogtatás, sem szitkok, sem ordítás, sem ütés. *Az amerikai lovát nem veri.* Az a szó szoros értelmében szófogadó. Sohasem láttam engedelmesebb lovakat. A nevelés művészetének diadala az, melyből az emberek és népek nevelői sokat tanulhatnak. A verés csökönyössé tesz. Mentül több a verés, annál nagyobb a csökönyösség; csökönyössé tett lovak, emberek és népek pedig ki szoktak rúgni. A kedélytelen amerikai (e vonása az angollal közös) állatok irányában rendkívül humanus. Embertársát nem, önmagát legkevésbé kiméli, de lovát kiméli és ebét, macskáját gyöngéden ápolja. Ugy itt, valamint Londonban a macskák bámulatosan szelidek és bizalmasak, nem úgy, mint nálunk, mert minékünk, legalább ifjú korunkban, az a saját-ságunk: üldözni és verni minden macskát, melyet találunk.

Néhány példa állatkinzás miatt hozott svájcei ítéletről. Zofingen kerület. Nöthiger Izsák szolga, a reá bízott öreg elgyengült lovaknak kegyetlen veréseért: 16 frank büntetés.

Aarau kerület. Favra Lajos egy tyúkon elkövetett kegyetlenségért: 7 napi elzárás és 3 évi kiutasítás.

Bodeni kerület. Lüscher R. és Rudolf R. nyolcz tyuknak ellopása és kegyetlen leölése miatt: 1—1 havi fegyház-büntetés.

Brenngarten kerület. Jankalovitz József zsidó tanító szabályellenes metszés: 15 frank büntetés. Bernkeim Dávid egy tehén metszéseért: 10 frank. Stänz József halak felnyársalása miatt: 40 frank. Brem János egy tehénen elkövetett kegyetlenségért (szemkiverés): 10 napi börtön. Koller András elkábító ütés nélkül leölt fiatal kecskék miatt: 10 frank.

Zofingen kerület. Gross Jakob, ki egy lovat sokáig hagyott a hidegben állani: 16 frank.

Ujdonszülött házi állatok kivégzése. Kutyák és macskák birtokosai évente kétszer jönnek a kellemetlen helyzetbe ujdonszült állatkákat megsemmisíteni. Rendesen vízbe fulasztják őket, de ez nem jó szokás, hanem egész felesleges állatkinzás. Csak azért nem látják e szegény teremtések halálvívódását, mert edényvel letakartatnak. Az is megtörténik, hogy elevenen eltemetik, és mégis emberséges módon való elpusztításuk gyakorlati módon könnyen elérhető. Egy ütés sulyokkal a hátsó koponyán elegendő a gyenge életet kin nélkül kioltani. A józan ész tanusítja, hogy a legkönnyebb ölési mód a legjobb.

Mit tesz Franciaország az állatvédelem érdekében. Franciaország közoktatásügyi minisztériuma az ottani állatvédő egyesület indítványozására a következő intézkedéseket tette.

1) Rendeletet bocsátott ki valamennyi megyefőnökhöz, hogy a Grammond-féle (a javaslattevő képviselő után nevezett) állatvédő törvény az iskolákban kifüggesztessék és a tanítóknak megparancsoltassék időközönként megmagyarázni azt, hogy a gyermekeknek az állatok iránti durva, kegyetlen hajlamaikat legyőzzék, eszükbe juttatván, hogy annak áthágói kemény büntetésben részesülnek.

2) 100 frknyi jutalmat tűzött ki azon tanítók számára, akik e részben magukat kitüntetik.

3) Meghagyta a városok és falvak polgármestereinek e törvény szigorú foganatosítását és a kakas- és bikaviadalok rendezőit, valamint hasonló kegyetlenségek elkövetőit kiméretlenül megbüntetni.

4) A költöző madarak tömeges gyilkoltatása ellen szigorú rendeletet hozott.

Az állatvédő törvényből 30,000 példányt nyomtatott a francia kormány az iskolák részére leendő kiosztás végett. Az e törvényben foglalt különös állatkinzások következők:

Szándékkal okozott sérülések, szerfölötti verés, sérült állatoknak munkára való alkalmazása, túlterhelés, a marhaszállító kocsik túltömése. Játékok, melyekben állatok kinoztatnak (kakas- és bikaviadalok, s több e féle) leölési szokások, melyeknél felesleges szenvedés okoztatik az állatnak.

Továbbá megszerezte a francia közokt. miniszter valamennyi népiskolai könyvtár számára, mint olvasó és jutalomkönyvet: »A munka mátyrjai« című művet. A ló, szamár, öszvér szarvasmarha, jegyzetekkel azoknak betegségeiről és ezeknek kezelési módjáról, valamint a hasznos és kártékony állatokról, 244 rajzzal. Szerző: de Linas Roche Eduard A. — (Liebrairie Delagrave Ch. kiadása. Ára 2 frank.)

Védjétek a hasznos madarakat. Madarak nélkül a kerti, földművelési és erdészeti kulturánknak ártalmas állatok annyira elszaporodnának, hogy egész vidékek néhány év alatt pusztasággá válnának; az erdei naplepe, gyűrűs hernyó, levelész, káposztatetű és sok más kártékony rovar háborítlanul megszorodva, csakhamar minden növényzetet megsemmisítenének s azzal úgy az ember, mint a hasznos állatok fenmaradását lehetetlenné tennék.

De ezeknek gyarapodását megakadályozandó, naponta egész sereg vadász talpon van. Mint rendőrök ügyelik fel kertünket, tisztítják lakhelyünk környékét a poszáta, vörös begyike, — az istálló előtt ólalkodik a kis légyfogó, az utcai bogarakat elfogja a fecske, a patakok szélén őrökdi a barázda-billegető, az eke mögött jár a seregély, hogy a csigákat és pajorokat felszedje, sőt a juhokra és igás marhára is rászáll, onnan az alkalmatlan élősdiüket kikeresendő. Sármanyok, fakuszók, cinkék, pacsirták, harkályok és rigók tömördek rovar pusztitanak el. A tengeliczék, csizikék, és kenderikék a tövis, bojtörján és egyéb gyom magvait felemésztk, sőt a veréb is több hasznót hajt e tekintetben, mint amennyi kárt okoz azon rövid idő alatt, míg a gabona érik, és ha e fajta madarak

a gyümölcsből is élveznek, melynek fajt a kártékony rovaroktól megtisztították: azt csak megérdemlett jutalomként veszik, méltók tehát, hogy a madarászok és fészekrablók orvtámadásaitól megóvjuk őket.

A Kleinschmidt-féle elkábitókészülék.

Vajha oda érnénk, hogy a nyilvános lelkiismeret hangosan tiltakoznék azon állapot ellen, mely még manap is vágó eljárásunkban dívik és a mely csak szégyenére válik nemzetünknek.

Oly könnyű volna a vágásnál szokásban lévő sok kínzást mellőzni, ha minden levágandó állatot fejen való ütéssel elkábitánának, amint az sok vidéken már gyakorlatban van. Czélszerű és olcsó elkábitási eszközökben nincs hiány. Így léteznek a Bru-

 neu-, Brausewald- és Kleinschmidt-féle vágási álczák a nagy marha, valamint a Kleinschmidt-féle elkábitó műszerek aprómarha számára, melyek Hahnemann és Küchler erfurti gyárában készülnek. Eműszerekkülönböző nyilvános és magán-vágóhidaknál alkalmazásban vannak és kitünőknek bizonyulnak. — Borjuk, juhok és sertések elkábitására egyaránt alkalmasak. E műszerek hatása villámsebességű. Az állatok hang nélkül lehullanak és a levágásnál egyetlen fájdalomkiáltás sem hallatszík.

Szakkörök bizonyossága szerint e műszerek nem csak állatvédelmi szempontból ajánlatosak, hanem a husárosok ipari érdekében is.

Szép feladat volna odahatni, hogy a községi vágóhidaknál, valamint egyes mészárosoknál e gyakorlati elkábitó műszerek behozatala által mellőztessenek az eldurvító mesterszokások, melyek csak azért tartják fenn magukat, mert megszokáson alapulnak és mert a törvényhozás még nem gondolt reá meggátolni az abbeli visszaéléseket, melyek más országokban régen büntetési tilalom alatt állanak.

Az Országos Állatvédő-Egyesület készségesen ajánlkozik a fenti ábrák clichéit kölcsön és portomentesen átküldeni azon hirlapoknak, melyek e közleményt lapjukba felvenni óhajtják, ez esetben szíveskedjenek az egyesület igazgató-titkára, Dr. Szalkay Gyula tanárhoz fordulni, Budapest II. vám-utca 11. sz. a.